Történelemtanítás és hazafias nevelés

A „Délmagyarország" dec. 28-i számának cikke az egyetemi ifjúság hazafias nevelésének problémáját vetette fel. Turai Kálmán elvtárs a január 1-i számban az irodalmi órák hazafiságra nevelő hatásáról számolt be. Ez a munka azonban akkor lesz sikeres, ha az irodalom- és történelemtanár egységes szempontok szerint, együttműködve végzik nevelő munkájukat.

A történelem tanítása világnézetformáló hatású. Krupszkája szerint: „Meg kell magyarázni, hogy miért szükséges a történelem ismerete, rá kell mutatni arra, hogyan befolyásolja a múlt a jelent." A múlt ismerete, tanulsági így válnak haszeretelünk, építő részévé.

Ez a munka akkor lesz legeredményesebb,

ha az irodalom- és történelemtanár már év elején összhangba hozza munkatervét, hogy párhuzamosan haladjon a történelemórák anyaga az irodalomévai. Természetesen nem mindig valósítható ez meg. De az általános és középiskola egyes anyagrészeinél igen szépen elérhető az együtt haladás.

A török uralom ideje, a kuruckor, Martinovics-k mozgalma, a reformkor történelmi eseményei és irodalmi értékei, a szabadságharc és elnyomatás ideje, az világháború, a forradalom, az ellenforradalom kora, végül a jelen, egységbe fogható az irodalommal és az egymást támogató munka értékes eredményeket mutathat mind az órák, mind a szakköri foglalkozások terén. A társadalmi háttér ábrázolása, a kimagasló egyéniségek szerepe az egyes korokban, mindez kivetítve nagy íróink, költőink életére, alkotásaik szereplőire, kincsesbányát jelent a hazafias nevelés számára.

Történelemtanításunk erkölcsi célja a szocialista hazaszeretet elmélyítése. A gyermekek előtt élményszerűvé kell tennünk, hogy aktív munkájukkal ők maguk is formálói a nemzet történelmének. A tanár feladatköre tehát bővül a hazafias nevelés terén az egyén és a társadalom helyes kapcsoltának megértetésével.

Sajnos, még mindig vannak olyan történelemkönyveink, amelyek száraz tények ismertetésére szorítkoznak csupán. De

e nehézség ellenére is arra kell törekednünk, hogy az akarat nevelése mint a jellem egyik legértékesebb alappillérének megerősítése, ezen a tantárgyon keresztül is maradéktalanul érvényesüljön. Úgy kell ismertetnünk az eseményeket, hogy közelkerüljenek a tanulókhoz, hogy megszeressék a történelmet.

Sok-sok szemelvényt adjunk, mind az ókori, mind a középkori anyaghoz. Ismertessük meg a gyermekekkel az ásatások eredményeit, állítsuk eléjük példaképül azokat, akik minden energiájukat a régi emlékek feltárásának szentelték, akiknek tulajdonképpen a régi időkre vonatkozó ismereteinket köszönhetjük. A régi kultúrák feltárása, képekben való bemutatása az emberiség haladó hagyományainak tiszteletét oltja be a gyermekekbe, együttal le tudják mérni horderejét a dolgozó tömegek szabadsága valóraváltásának, megtanulják gyűlölni az elnyomást.

Könyveink egyik hiányossága, hogy nagy történelmi alakjaink értékelését sokszor elmulasztják. Pedig István, Béla király, Zrínyi, Hunyadi emberi nagysága, szervezőképessége, az akaraterő, bátorság sok nemes példája, a török idők nehéz próbája, a magyarság élniakarásának fennmaradt tanúbizonyságai mind arra valók, hogy tanulóink jellemszilárdságát, bátorságát, tettrekészségét erősítsék. Keressük meg az értékeket és tárjuk a gyermekek elé. A Karcov módszere szerint késült időszaba alkalmazásánál úgy járjunk el, hogy az egyes koregységek alatt

felöljük meg azokat a nagyjainkat, akiket ez a kor kitermelt, akik előrevitték fejlesztették a magyar társadalom életét, erősítették a nemzet önálló életéért folytatott küzdelmet. A múlt ismerete, példája kapcsolatba kerül a jelennel. A nemzeti hagyományokból kindulva eljutunk városunk, iskoláink hagyományához, a raj feladatához a hagyománykialakításban, tovább a jelen konkretizálásához.

A nemzeti zászló becsülete a naponkénti zászlófelvonás jelentőségét világítja meg és ezért más értelmet ad a zászló előtt történő díszeret vagy dorgálás elhangzásának az építő hazaszeretet szempontjából.

A történelemtanár feladata, hogy az iskola „Becsületkönyvének" jelentőségét kellőképpen méltassa, történelmi forrásmunkák, naplórészletek analógiájára. Éreztesse meg a tanulókkal, hogy a legnagyobb megtiszteltetés a „Becsületkönyvbe" kerülni, olyan teljesítményt vinni végbe, amely a késői nemzedékek előtt is példaképül állít bennünket.

Legnehezebb a régi időket közelhozni a tanulók lelkéhez. Ebben segítséget nyújtanak a nevelőnek a tanulmányi kirándulások, múzeumlátogatások. A szegedi ásatások eredményeinek bemutatása és egyidejűleg Móra Ferenc néhány hangulatos elbeszélésének ismertetése, amely az ásatásokkal és azzal foglalkozik, hogy az alföldi ember hogyan nyugodott bele a földjén való kutatásba, igen kedvező hangulatot teremt ahhoz, hogy a gyermekek közelebb érezzék magukhoz a régmultat. Móra Ferenc segítségével vissza is tudunk térni a jelenbe. Az ő táj- és népszeretete követésre méltó példa, jó alkalom az összehasonlításra, mit és mennyit tettünk ma azért a földért, azért a népért, amely évezredes kultúrákat őrzött meg és oly sok vihart kiállott az idők folyamán.

A nevelő találékonyságán múlik, hogy milyen helyi kapcsolatot tud teremteni tantárgyával, amely elsősorban hivatott arra, hogy a gyermekekkel lakóhelyük történetét megismertesse és megszerettesse szülőföldjüket. Ez a szeretet azonban aktív legyen, tettrekész ifjúságot neveljen, amely a dolgozó nép iránti hűségét áldozatvállalással bizonyítja be.

Ne sajnáljuk az időt negyedévenként attól az értékeléstől, amely megállapítja, hogy a szemléltetett példák alapján mennyit merítettek tanulóink mindennapi életük feladatainak végrehajtásához a bátorság, építés, bajtársiasság, aktív hazaszeretet szempontjából. Új társadalmunkban milyen szerepet vállalt eddig végzett munkájával az osztály, mint raj, az egyes örsök hogyan teljesítették feladataikat, a tagok mennyiben mozdították elő az iskola hagyománykialakítását a társadalmi munkában elérhető eredményekkel.

A két világháború és a jelen történetének tárgyalásánál kiapadhatatlan forrást jelent számunkra a Szovjetunió története és a magyar munkásmozgalom múltja. A Nagy Forradalom vezetői és a Honvédő Háború hősei eleven példaként hatnek, hiszen személyükben, ifjúsági regényekben és filmen állandóan találkoznak velük a tanulók. Munkásmozgalmi kiadványaink pedig életszerűen mutatják be Rózsa, Schönherz, Ságvári Hámán Kató és mindenekelőtt szeretett Rákosi elvtársunk munkáját, harcát. Nem elég azonban a példák bemutatásával az erkölcsi elveket hangoztatnunk, mert akkor nevelésünk formálissá válik.

Erre nyújtanak módot a **történelmi rajgyűlések, amelyek elmélyítik a tanulók tudását és módot nyújtanak arra, hogy a kiemelt anyagrész ismerteléséval, aktív hazaszeretetre és az ellenség elleni bátor küzdelemre buzdítsuk a gyermekeket.**

Igen szerencsés dolog, ha az osztályok egymás rajgyűléseit látogatják, és az anyag előzetes ismertetése révén részt vesznek a viláman is. A vitakészség fejlesztése a történelemtanár nevelői feladatai közé tartozik. Az osztályfőnök világnézetformáló munkájában ezek a viták nagy segítséget nyújtanak, éppen ezért kívánatos, hogy ő maga is résztvegyen bennük.

A gyakorlati hazaszeretet, hazánk védelme így válik mindennapi életünk természetes tartozékává. Ez az a kötelesség, amelyet szemünk mögé Alkotmányunk és annak éreznek azok, akik hazájának nevezik ezt a földet népével együtt. A munka, az alkotás vágya, az eddig elért eredmények, és a jövő reménye szükségképpen békeharcossá neveli a gyermekeket, ha történelemóráinkat áthatotta a meggyőződés a nép iránti hűség.

dr. Benesáth Aladárné
egyetemi adjunktus

A kárpátukrajnai magyar népi együttes a Karél-Finn SZSZK-ban vendégszerepel

A kárpátukrajnai magyar népi ének-, zene- és táncegyüttes rövid fennállása alatt nagy népszerűségre tett szert a kárpátukrajnai területi határain túl is.

Az együttes a napokban a Karél-Finn SzSzK városában, a többi között Sortavalában vendégszerepelt. Ezzel kapcsolatban a „Leninszkoje Znamja" kiemeli, hogy a kárpátontúli népi együttes szereplése nagy kulturális eredmény volt. Sortavala dolgozóinak élén.

A hangversenyeken Curi Oszkár cimbalmos nagy művészettel adta elő Liszt II. Rapszódiáját, Kiss Valéria orosz, valamint magyar, cseh és ukrán népdalokat énekelt. Pável Kerencsanyin, Szuszo Mihály és Fodor Irén magyar népi táncokat adtak elő nagy sikerrel.

WILHELM PIECK 77 ÉVES

Berlin. A német demokratikus sajtó január 3-án vezető helyen emlékezik meg arról, hogy Wilhelm Pieck, a Német Szocialista Egységpárt és a Német Demokratikus Köztársaság elnöke betöltötte 77. életévét. A lapok számos cikkben méltatják a német munkásosztály nagy vezetőjének évtizedes harcát és államférfiúi tevékenységét.

Múzeumok a kulúrforradalom szolgálatában

A felszabadulás *a hazai múzeumok életében is felszabadulást jelentett. Megszűnt az addigi „elefántcsonttoronyba" zárkózás; a tudományt csak keveseknek és igen kiválasztott kiváltságosok részére fogadó intézmények is megszűntek. Ugyanakkor országszerte tervszerű munkák indultak meg múzeumainkban. Az új, — máig is tartó — múzeumrendezéseknél az a vezérgondolat, hogy a múzeumok a korábbi szellemtől, „holt tárgyak temetőinek" mondott és kizárólag öncélú helyzetükből lépjenek ki, dinamikusan elevenítsék meg az elt elhelyezett tárgyakat.*

Az új múzeumrendezéseknél elsőrendű fontosságú a tudományos ismeretközlés. E mellett a múzeumoknak mindenkor legfontosabb feladata a politikai nevelés kérdése. Elsősorban azt szemléltetik, hogy a kiállított tárgyak, mint az anyagi kultúra eredményei, az emberi termelési folyamatok további előfeltételei, illetőleg eszközei. Minden kutatásnál az osztályharc vizsgálata az alap minden további munka számára. Így dokumentálják múzeumaink kiállításaikat, s örömmel látogatják őket tanulni vágyó dolgozóink.

A szegedi Móra Ferenc-Múzeumban december 7-én nyílt meg Magyarország legnagyobb temészettudományi kiállítása, a „Fehértó Élővilága." A kiállítást ezrek keresik fel. A késő délutáni órákban, villanyfényben úszó termekben igen sok a látogató. A filmben is már megcsodált, káprázatos „Vadvízország" elevenedik meg a négy évszaknak megfelelően a négy hatalmas diorámában megrendezett kiállításon. A sok újítással megrendezett kiállítási részlegek kivétel nélkül azt tanítják, hogy a fehértói kiállításban valóban együttdolgoztak a tudomány művelői és a technika kiváló mesterei.

Sok módszerbeli *újítást használtak a kiállítás rendezői. Eddig például a halakat minden esetben hengeralakú üvegedényekben, „nedves preparátumokban" mutatták be. A Fehértó kiállításon a halak féloldalát levágták és a megnyúzott halbőrt tömték ki és azt erősítették fel a szekrény falára. A másik helyen üveglapok között, eredeti talajukban helyezték el a vízinövényeket, köztük a különböző bogarakat, rovarokat vagy lepkéket. Ezek is újítások. A Fehértó csodálatos világát a helyszínről teherautókkal beszállított eredeti gyeptéglák, szikes talaj valószínűsítik, s a téli diorámában a havas tájat hófehér vatta utánozza, amelyet ruskicai márványból őrölt liszttel hintettek be. A különböző vadvizes részek „vizet" testelt üveglapokból készültek, amelyek szélén elt nyüzsögnek a tollászkodó vagy éppen veszekedő madarak. A december 7-i nyilástól kezdve az év végéig összesen 21 nyitási napon 12.865 látogató ismerte meg a múzeumnak ezt a kiállítását.*

December 23-án *volt a Múzeumok Napja. Ekkor alakult meg a múzeumban is a Múzeumi Bizottság. A bizottság tagjai között voltak a párt, a Városi Tanács képviselői és a tudomány legkitűnőbb művelői és az egyes üzemek kultúrfelelősei. A múzeum dolgozói elmondották az ülésen, hogy meg akarják ismertetni szaktudományukat a dolgozók széles rétegeivel és saját üzemeikben keresik fel őket. A Szegedi Kenderfonógyárban rendezett néprajzi kiállítással be akarják mutatni a kenderfeldolgozás történetét. Megismertetik a munkaeszközöket az előző korokból. Ugyanakkor az üzemektől, az üzemek dolgozóitól a múzeum is szeretne kapni. Azt kéri, hogy az odahaza már használaton kívüli munkaeszközöket juttassák el a múzeumhoz. Lehetnek ezek a munkaeszközök akár a régi kézművesipar tárgyai, vagy régi konyhafelszerelési darabok. A kölcsönös segítéssel a múzeum s a dolgozók is jóljárnak. A múzeum azért, mert gyűjteményeinek gyarapodnak, a dolgozók meg felismerhetik a tudományban rejlő hatalmas erőt, a kultúrforradalom mozgató rugóit.*

Az értekezleten *a megalakult bizottság tagjai örömmel állapították meg, hogy a múzeum nem a régi elszigeteltségben él, hanem élő és szoros kapcsolatot tart a dolgozókkal. Berky Imre igazgató javasolta, hogy leánygimnáziumi növendékei révén a közösségszervezést segíti előbbre, ugyanakkor az 1953-ban 80 esztendős szegedi múzeum történetének megírását vállalja. Levéltári kutatásokat végez és pontos adatokkal számol be a megíratlan és ma még ismeretlen „múzeumi előidőkről". A szegedi Szifagyári kultúrfelelős, Ujvári Béla elvtárs saját üzemében szervezi a látogatókat a múzeumba és a legközelebbi összejövetelre megígérte, hogy elkészíti az építőipari üzemek kultúrfelelőseinek névsorát. Mison Gusztáv elvtárs, a Városi Tanács VB-titkára azt javasolta, hogy nemcsak az üzemi kultúrfelelősök vegyenek részt a bizottság munkájában, hanem külön „múzeumi felelőst" állítsanak összekötőként az üzemekbe. Utcai kiállítások s kisebb vasúállomási kiállítások rendezését javasolta a Természettudományi Társulat részéről Jósa Zoltán titkár elvtárs s a szegedi várrom épületének helyreállítását, várostörténeti kiállítás rendezését Beretzk Péter sürgette.*

A Múzeumi Bizottság *megalakulása valóban a szoros kapcsolatok megerősödését, szocialista jövőnk tervszerű, legszélesebb utjainak építését, a dolgozók tudásának elmélyítését jelenti.*

Bálint Alajos dr.,
múzeumvezető.

RÉSZLETEK

Barát Endre: „Fekete arany"

című színművéből

A szegedi Nemzeti Színház pénteken este mutatja be a fiatal magyar író, Barát Endre új színművét, a „Fekete aranyt". A műolajmunkásaink bátor harcát mutatja be. A brigád (Takács, Szegi, Irén, Szanyi Szalai) szovjet tapasztalatok alapján gyorsfúrást kezdeményez. A vállalatvezető (Bartók) támogatja őket. A főmérnök és az új főfúrómester (Jákó) azonban maradiságból ellenzi az új módszer bevezetését. Az ellenség is harcot indít az új eljárás bevezetése ellen. Kártevéssel igyekszik megakadályozni a brigád vállalkozásának sikerét. Tevékenységüket végül is leleplezik s a brigád most már a főmérnök és a főfúrómester támogatásával indul harcba az olajért, és május elsejére ígéretüknek megfelelően elérik az olajat.

A darabból két részletet közlünk. Az egyik részlet azt mutatja be, hogy a brigád találkozik az ellenség aknamunkájával, a másik részlet a darabnak azt a drámai pillanatát ábrázolja, amikor az olajmunkások elérik az olajat.

A szegedi Nemzeti Színház művészei nagy lelkesedéssel készülnek a színdarab előadására. A mű Bálint György rendezésében kerül a közönség elé. A közölt részletek szereplői: Takács György — Inke László; Irén — Kovács Mária; Szegi — Fodor József; Szanyi — Kovács János; Szalay — Apor László; Jákó — Barsy Béla; Holló — Gémesi Imre; Bartók — Fakas József.

★

TAKÁCS: *(lassan lenyomja az indítókart, a recsegő zúgás megkezdődik, előbb halkan, majd egyre erősebben).* Egyharmiccal kezdjük. Egynegyvenöt. Jó kis fúró ez...

IRÉN: Jól halad?

SZEGI: Nagyszerűen.

TAKÁCS: *(figyeli a drillométer mutatóját)* Egyhetven... kettő... kettőnegyvenöt...

SZANYI: Mintha csak lekvárba menne.

TAKÁCS: Kettőhatvan... kettőnyolcvan.

IRÉN: Ez már a tegnapinál is több.

SZEGI: Ez aztán gyorsan megy.

SZANYI: Rettenetesen.

TAKÁCS: *(izgatottan)* Kettőkilencven.

SZANYI: Takács Gyuri, ez mán...

TAKÁCS: Három...

SZEGI: Most aztán... vigyázz! Elég lesz már...

TAKÁCS: Haligass...

IRÉN: *(ijedten)* Nem lesz baj? Meg kéne már állni.

TAKÁCS: Nem. Háromtíz... rekord lesz. *(hirtelen erős hangon recsegés, a drillométer mutatója vadul forog előre, hátra. Takács ijedten visszarántja a rudat, a gép leállít.)*

IRÉN: Mi történt?

SZEGI: A rudazat... *(odarohannak)* Összecsavarodott.

SZANYI: Beleszaladt a fúró!

TAKÁCS: *(ordítva)* Félre innét! Vigyázz! Megszaladt a gép. *(Az elgörbült rúd visszafelé forog, egy lengő szerszám fejbevágja a Takács felé tartó Szanyit, aki elterül a munkapadon.)*

IRÉN: Szanyi, Szanyi Jóska! *(leborul mellé, élesztgeti)* Szegi! A mentőszekrényt!

SZEGI: Hozom.

TAKÁCS: *(a gépet leállítja)* Szanyi! *(hozzáugrik)* Szanyi!

SZALAI: *(rémülten, megrendülten)* Ugye nem halt meg?

SZEGI: *(hozza a mentőládát)* Csúnyán beverte a fejét.

IRÉN: Nyugalom. Orvost hívunk, nem lesz semmi baj. *(kötözi) (Takács segíteni akar kötözni, Irén elhárítja)* Mit akar itt? Menjen innét! Nézzen inkább a gép után.

IRÉN: Bíztunk magában. Meg is ígérte, hogy vigyázni fog. Hogy nem lesz baj. Ugye mondta?

SZEGI: Mi lesz a vállalásunkkal? Most már hogy leszünk meg május elsejére?

IRÉN: Ezért a könnyelmű kockázatért, a kárért, a balesetért fizetnie kell!

★

JÁKÓ: *(fent)* Vigyázat... Csak keveset, aztán elzárni.

TAKÁCS: A vödröt az istenfátokat, hol a vödör!...

HOLLÓ: Engedjétek más.

IRÉN: Jön... jön...

SZANYI: Nem jól tartja... hogy tartja.

IRÉN: Vigyázzanak elvtársak, mellémegy. *(itt már ömlik az olaj)*

TAKÁCS: Ej, hát nem elcsurgatják. Aranyat ér minden cseppje, ők meg...

JÁKÓ: Gyorsan elzárni fiúk!

TAKÁCS: Zárd el már Jóska. Jól megszorítottad? Gyönyörű olaj.

JÁKÓ: Vigyük le az öregnek. *(Takácshoz)* Fogd meg a vödröt. Fogd meg már. *(társaival együtt odaér, megállnak Bartók előtt)* Igazgató elvtárs, a hármas számú fúrás a maj napon...

IRÉN: Május elsején...

JÁKÓ: Olajeret ért.

TAKÁCS: Nézze meg a mintát Bartók elvtárs.

BARTÓK: Szóval... elérték... és... sok van belőle? Adja majd a kút bőségesen?

TAKÁCS: Hogy adja-e Ontja.

SZANYI: Elöntené ez a világot. De Palotási bizonyosan.

BARTÓK: Hadd jássam hát. Hadd érezzem. *(két kézzel belenyúl a vödörbe)* Itt van hát. Mint az arany, fekete arany. Hogy csillog... nézzétek... Micsoda kincs...

JÁKÓ: Tele van vele a föld.

IRÉN: Akkor mink nagyon gazdagok vagyunk. Az éjjel száz, meg száz tornyot láttam kinőni a földből.

JÁKÓ: Irénke álmodozik.

BARTÓK: Nem úgy van, Jákó elvtárs. Én is álmodozom. Óriási olajtelep lesz itt, a mezőn. Olajkút-tak, tornyok, finomítók, kertek, lakóházak. Még teniszpálya, meg kultúrház is. Álom ez is, de olyan álom, ami 3—4 esztendő múlva valóság lesz.